
POLITICA DE CADRE A APARATULUI SUPERIOR DE PARTID ÎN RSSM (1940-1941/1944)

Lilia Crudu

Cuvinte-cheie: cadrele de partid, politica de cadre, poziții-cheie, funcționari de partid, aparatul de partid, nomenclatura, eșalonul superior al partidului, generația nouă stalinistă a elitei politice.

În nou-formata RSS Moldovenească (august 1940) problema cadrelor și asigurarea cu personal a aparatului de partid, administrativ și economic era una din prioritățile autorităților sovietice. De aceea ne vom concentra cercetarea noastră asupra a două perioade distincte: 1. Anii 1940-1941 – perioada sovietizării Basarabiei și constituirii organelor de conducere; 2. Anul 1944, când aparatul CC al PC(b)M se reîntoarce din evacuare și continuă sovietizarea. Scopul principal al studiului este de a analiza evoluția capitalului cultural, politic și uman al liderilor de partid în perioada amintită. Termenii folosiți în lucrarea noastră: *lideri/elita partidului, lucrătorii responsabili de partid sau funcționarii de partid* îi percepem ca o parte componentă a eșalonului superior al nomenclurii, cărei îi reveneau funcțiile-cheie în ierarhia puterii. Prezentul studiu se bazează pe documente consultate în Fondul 49 al Comitetului Regional de partid din RASSM și în Fondul 51 al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din RSSM al Arhivei Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova.

Trebuie să remarcăm faptul că, în timpul epurărilor staliniste, au fost exterminate elitele naționale formate în republici în anii '20 ai secolului trecut, în locul lor venind altele, de inspirație stalinistă. Lazar Kaganovici, o persoană-cheie din conducerea sovietică, apreciind „purificările” aparatului de stat și de partid, remarcă faptul că „pături întregi de oameni au fost arestate și exterminate” (*snimali liudei sloiami*), eliberând funcții (inclusiv funcții-cheie) pentru avansarea accelerată a cadrelor din eșaloanele inferioare ale partidului. Prin urmare, s-a produs un schimb violent de generații în structurile puterii și cele sociale. Substituirea „gărzii vechi” cu cadre noi de tip stalinist a avut loc în condiții de stimulare a unui climat

de suspiciune, frică și intimidare permanentă în interiorul partidului, modelând funcționarii de partid în așa fel, încât ei deveneau mai ușor dirijabili, manevrabili și docili, forțându-i să-și demonstreze loialitatea deplină față de autoritatea centrală. Sistemul existent nu reușea să pregătească schimbul nou al corpului de cadre. De aceea s-a recurs la resursele umane disponibile, acordând prioritate persoanelor mai tinere și loiale puterii sovietice, chiar dacă aveau un nivel diferit al capitalului cultural sau erau originari din stânga Nistrului sau din regiunile din imediată apropiere, în special din Ucraina. Formarea corpului de cadre în RASSM, percepută ca o pepiniera a cadrelor destinate în perspectivă noii formațiuni, urma să furnizeze acestea, în primul rând, nucleului partinic al RSSM. În rândul persoanelor trimise în RASSM îi evidențiem pe: N. Salogor (în 1930), Ch. Belous (1931), D. Otean (1931), S. Zelenciuk (1932), N. Smorigo (1933), I. Alioșin (1933), Gr. Soloviov (1933), V. Țăganko (1933), V. Yakunin (1934), P. Pokatilov (1936), S. Țaranov (1936), P. Borodin (1939) ș.a.

O parte considerabilă a funcționarilor din ierarhia partidului s-au afirmat încă în RASSM când în urma verificărilor și purificărilor rândurilor sale din 1933-1934, au ajuns la conducerea partidului¹. Membrii de partid obligatoriu erau trecuți prin verificările dosarelor personale și ale biografiilor acestora pentru a identifica detalii, considerate de noul regim compromițătoare și, respectiv, a-i elimina din rândurile partidului². La identificarea

¹ De fapt, verificarea și purificările conducerii Comitetului Regional de partid din RASSM din anii '30 a început după adoptarea hotărârii plenarei CC al PC(b) din toată Uniunea Sovietică din noiembrie 1928.

² Purificările rândurilor PC(b) din URSS se făceau periodic începând cu 1921 pentru a îmbunătăți personalul aparatului sovietic și de partid. Scopul purificărilor era de a micșora rândurile partidului prin identificarea și excluderea din partid a persoanelor cu originea socială „nesănătoasă”, neproletară, și a elementelor dușmănoase de clasă. A se vedea: Конференция 1932, 102-127. Despre verificarea carnetelor de partid în RASSM a se vedea, spre exemplu, rezoluția Biroului Comitetului Regional de partid al RASSM din 7 au-

„elementelor dușmănoase” și efectuarea purificării partidului au fost utilizate diferite mijloace și mobilizate toate forțele. Și în vârfurile puterii din RASSM s-au întetțit denunțurile și acuzațiile reciproce odată cu punerea în mișcare în întregă țară a campaniei de demascare a dușmanilor din interior și a excluderii lor din partid. Loialitatea lor deplină pe verticală în sus, lipsa de rafinament cultural și de sensibilitate morală erau trăsături comune ale funcționarilor din conducerea partidului. Printre persoanele cu biografia „pătată” merită de amintit cazul lui Piotr Pokatilov, care după absolvirea Institutului mecanico-tehnologic a rămas să activeze la Odesa. Iar în martie 1935 a fost eliberat din funcția de secretar al comitetului de partid al fabricii „Bolșevik” și admonestat pentru că a pierdut vigilența politică și nu a dus lupta cu „degenerații” din administrația fabricii. Luând în considerație că în urma purificărilor din RASSM s-a resimțit un deficit acut de cadre bine instruite, cu studii superioare, orientându-se repede, îi reușește să-și refacă cariera obținând transferul la Tiraspol, unde în scurt timp admonestarea din 1935 i-a fost anulată, iar el este promovat inițial în aparatul regional de partid, apoi, în aparatul CC al PC(b)M³.

Printre persoanele din aparatul partinic superior, care au supraviețuit noului val de purificări din 1937-1938, remarcăm cazul lui S. Țaranov, șeful secției propagandă și agitație a Regionalei de partid din RASSM (1937-1938), care a fost retrogradat din funcție pentru că se vehiculau zvonuri, urmate de scrisori anonime precum că în timpul studiilor sale la Kiev „și-a permis unele declarații antipartinice” și, respectiv, cum se practica, a fost trimis la muncă didactică la Institutul Agricol din Tiraspol. Au urmat verificări, iar pe durata acestora, din mai 1938 până în iunie 1939, el a fost ținut sub arest la închisoarea din Tiraspol. Probabil, pentru că represiunile au atins apogeul și începuse declinul, Taranov a reușit să evite epu-

rarea restabilindu-se la ultimul loc de muncă⁴. Și în cazul lui N. Smorigo, șeful secției organelor de partid a Comitetului Regional de partid din RASSM (1937-1940)⁵ au existat materiale compromițătoare, însă el a reușit să se mențină în funcție⁶. Un alt exemplu este cazul lui I. Alioșin, care în 1937 a deținut funcția de prim-secretar al comitetului raional de partid din Camenca, sub conducerea căruia „au fost demascați spionii și troțkiștii, strecurați în scopuri meschine în rândurile partidului”. La fel ca și în anii 1933-1934, asemenea „vigilență” a membrilor de partid era stimulată. De remarcat este faptul că deși Alioșin avea o „linie de comportament corectă”, totuși, în același an i s-a aplicat admonestare pentru că „a deconspirat cu întârziere activitatea dăunătoare în cadrul SMT din Camenca”. În scurt timp, însă, el a fost „recompensat” cu avansarea în funcția de adjunct al șefului secției propagandă și agitație, iar din 1939 – cu funcția de șef al secției militare din cadrul Comitetul Regional de partid din RASSM, urmând ulterior promovarea în CC al PC(b)M⁷. Și cazul D. Otean, șefa secției comerciale a Regionalei de partid din RASSM (1936-1938), se înscrie în tabloul general schițat mai sus, ea fiind trimisă la studii, la Școala Superioară de Partid din Moscova. După revenirea ei în 1940 a fost acceptată doar în funcția de adjunct al șefului secției cadre. Erau și alte exemple mai dramatice, ca cel al lui V. Todres, prim-secretar (1937), și al lui N. Golub, al doilea secretar al Comitetului Regional din RASSM (1937), al lui V. Șamis, șeful secției organelor de partid (1932-1937), al lui L. Cojuhari, șeful secției industrie și transport (1934-1937), al lui G. Babenko, șeful secției agricole a Regionalei de partid (1937) și al lui M. Osadci, șeful secției școli și instituții de iluminare culturală (1937), care au fost supuși represiunilor în 1937⁸.

gust 1935. AOSRPM, F. 49, inv. 1, d. 3098, f. 6-15. Ca rezultat al acestor verificări au fost testați 2389 de membri de partid. Dintre aceștia, 17 membri au fost excluși din partid, 14 trecuți în membrii supleanți și o persoană transferată în categoria „simpatizanților”. AOSRPM, F. 49, inv. 1, d. 3277, f. 23.

³ P. Pokatilov, în perioada iunie 1938 - martie 1939 a deținut funcția de șef al secției transport și industrie, iar în martie - octombrie 1939 a activat în calitate de șef al secției instruire și organizare a Regionalei de partid. Între octombrie 1939 și august 1940 a fost numit în funcția de șef al secției industrie a Comitetului Regional de partid din RASSM. A se vedea: AOSRPM, F. 49, inv. 1, d. 3849, f. 55, 83, 85.

⁴ În primăvara lui 1947, S. Țaranov, la fel, a fost admonestat și eliberat din funcția de secretar al CC al PC(b)M responsabil de propagandă și agitație pentru că și-a „permis declarații antipartinice”. AOSRPM, F. 51, inv. 68, d. 10, p. 40.

⁵ Din 1939 secția s-a numit organizare și instruire.

⁶ A se vedea: Стратиевский 2004, 14-15.

⁷ AOSRPM, F. 51, inv. 6, d. 2506, f. 14-16.

⁸ În perioada anilor 1937-1938 au fost expuși represiunilor și alți funcționari din aparatul Regionalei partidului precum: I. Badeev (1924-1928) și H. Bogopolschi (1928-1930) – prim-secretari, V. Holostenko, șef al secției propagandă și agitație (1924-1928), A. Kapțevici – șef al secției organelor de partid (1932), M. Alhimovici (1933-1935) și D. Turcin (1935-1937) – șefi ai sectorului propagandă și al secției cultură și propagandă, N. Gaițan, președintele Comitetului Regional de Control și comisar al poporului pentru inspecția muncitorească-țărănească (1932-1934) ș.a. Vezi: Красная Бессарабия, №6, 1937, 10-11; Стратиевский 2007; Стратиевский

În urma represiunilor staliniste din anii 1937-1938, funcționarii de partid de rang înalt repri-mați au fost înlocuiți cu persoane promovate rapid în funcții-cheie ale Comitetului Regional din RASSM, reușind să facă carieră fulminantă, profitând de momentul oportun. Printre persoanele cu reușită profesională din cadrul Comitetului Regional de partid menționăm și pe: P. Borodin, care a deținut din februarie și până în iunie 1939 funcția de al doilea secretar, iar din luna iunie a aceluiași an – funcția de prim-secretar, S. Zelenciuk – al treilea secretar⁹, din iunie 1939 l-a substituit pe P. Borodin la funcția de al doilea secretar, V. Țăganko – secretar pentru cadre, N. Smorigo – șeful secției cadre, șeful secției organizatorice, F. Gerlimanov – șeful secției propagandă și agitație, I. Alioșin – șeful secției militare, ș.a. Aceste persoane pe parcursul anilor '40 ai secolului trecut au reușit, cu unele excepții, să se mențină în funcțiile exercitate în aparatul superior al partidului, rămânând în continuare actori principali pe scena politică a RSSM. O situație similară a fost și în celelalte republici unionale și autonome, unde, în urmă represiunilor staliniste, au fost promovați în funcțiile-cheie ale organizațiilor republicane de partid funcționari tineri și devotați. Astfel, putem afirma că, depășind furia represiunilor anilor '30 ai secolului trecut, corpul de cadre nomenclaturiste din republicile unionale, inclusiv din RSSM, s-a stabilizat.

Cum menționam mai sus, în luna august 1940 în RSSM au fost trimiși în primul rând activiști de partid din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească, care au constituit nucleul aparatului superior al partidului. După reorganizarea Secretariatului Comitetului Regional de partid din RASSM, secretarii au fost desemnați la funcții-cheie din aparatul de partid din RSSM cu unele schimbări¹⁰. P. Borodin a reușit să rămână

pe prim-plan, preluând funcția de prim-secretar al CC al PC(b)M, N. Salogor a făcut un salt în carieră de la o funcție ne semnificativă, din cea de președinte al sovietului raional din Slobozia, în vârful ierarhiei, fiind numit al doilea secretar al CC al PC(b)M. De asemenea S. Zelenciuk a fost transferat din funcția de al doilea secretar la postul de secretar al CC pentru propagandă și agitație, în schimb N. Smorigo a fost promovat din șef de secție a aparatului de partid regional la funcția de secretar al CC pentru cadre. Totodată, remarcăm faptul că, conform Statutului partidului din martie 1939 „conducerea secțiilor propagandă și cadre era încredințată doar secretarilor deosebiți” (Statutul 1939, 16). La început, balanța puterii părea a fi echilibrată între cei patru, reprezentând elita partidului. Uniți de interese comune de a consolida puterea PC(b)M, fiecare dintre ei avea ambiții personale, dorind poziții de conducere. Iar din octombrie 1940 a fost suplinită și a cincea funcție – de al treilea secretar al CC al PC(b)M, de către M. Bessonov. Menționăm că M. Bessonov, având la rândul său experiență de secretar pentru cadre al Comitetului Regional din Krasnodar, a fost trimis în RSSM pentru a întări conducerea partidului.

De asemenea, în perioada august 1940 - iunie 1941 au fost stabilite statele estimative ale aparatului Comitetului Central al PC(b)M, compuse în 1940 din șapte secții, iar în 1941 din nouă secții: cadre; propagandă și agitație; instruire și organizare; agricolă; industrie; industrie alimentară; construcții și materiale de construcții; transport; militară și două sectoare: special și financiar-administrativ, cuprinzând în total 108 de lucrători responsabili ai aparatului de partid și 40 de lucrători tehnici. Astfel, remarcăm că în aparatul CC al PC(b)M din 1940, 28 de persoane aveau responsabilități de șef de secție sau sector, restul fiind instructori și lectori. Cel mai mare număr de state a fost atribuit secției cadre – 28 de persoane și secției propagandă și agitație – 20 de persoane, probabil, fiindcă acestea erau cele mai importante două segmente pentru sovietizarea teritoriului nou-anexat. Totodată menționăm faptul că în perioada cercetată de noi secțiile cadre și propagan-

1989; Stâci 1989; Исаак 1989; Флока 1990а; Флока 1990б, Movileanu 1993; Negru 2003, 115-127; Bruchis 1984; Țăriță 2017.

⁹ La 23 mai 1938, la plenara I-a a Comitetului Regional, S. Zelenciuk a fost ales în funcția de al treilea secretar a Regionalei, fiind responsabil de cadre. Vezi: *Cosmolistul Moldovei*, 24 mai 1938.

¹⁰ Remarcăm faptul că în Statutul PC(b) din toată Uniunea Sovietică era stipulat numărul secretarilor pentru comitetele regionale de partid și se făcea referință la vechimea acestora în cadrul partidului. Spre exemplu, în baza Statutului partidului din 1934 numărul secretarilor Comitetului Regional de partid din RASSM era doar două persoane, prim-secretar și al doilea secretar cu vechimea în partid de cel puțin 12 ani. Conform Statutului adoptat în martie 1939 numărul secretarilor comitetelor regionale de partid s-a schimbat ajun-

gând la 4-5 persoane cu vechimea de 5 ani. Astfel, în martie anul 1940 au fost aprobați patru secretari ai Comitetului Regional de partid din RASSM: prim-secretar – P. Borodin, al doilea secretar – S. Zelenciuk, secretar pentru cadre – V. Țăganko, secretar pentru propagandă și agitație – F. Gerlimanov. Vezi, spre exemplu, *Moldova Socialistă*, 10 martie 1940; Statutul 1939, 11.

dă și agitație erau conduse de secretarii CC responsabili de segmentul respectiv de muncă.

La I-a Plenară a CC al PC(b)M din 8 februarie 1941, persoanele menționate mai sus au fost reconfirmate în funcții. Au fost întăriți în funcții și șefii secțiilor CC al PC(b)M: șeful secției agricole Ch. Belous, șeful secției industrie M. Martynov, șeful secției transport D. Ivanchin, șeful secției organizatorice I. Alioșin, șeful secției militare B. Kondratenko¹¹. Neafecțați direct de represiunile staliniste, până în anul 1940, V. Țâganko și G. Gerlimanov au avut o cariera de partid reușită. Iar după 1940 și mai ales în 1944 ei au fost considerabil retrogradați, fiind acceptați doar în funcții secundare ale eșalonului superior al puterii, în calitate de adjuncți ai șefului secției CC al PC(b)M, de cadre, în cazul lui Țâganko și de propagandă, în cazul lui Gerlimanov.

La a III-a Plenară a CC al PC(b)M din 23 aprilie 1941, componența numerică a secretarilor și, respectiv, a Biroului CC al PC(b)M s-a extins și s-a completat cu patru persoane. Prin promovarea în funcții de secretari a foștilor săi colegi, Gr. Soloviev și N. Cerneavski, poziția lui P. Borodin s-a consolidat. Astfel, având un avantaj evident, studii superioare încheiate, Gr. Soloviev, fost prim-secretar al comitetului raional de partid din Tiraspol, a fost avansat în funcția de secretar al CC pentru cadre, iar N. Smorigo, fost secretar al CC pentru cadre, fără studii superioare, a fost acceptat la funcția nouă de secretar al CC al PC(b)M pentru transport; I. Alioșin, fost șef al secției organizatorice, a fost de asemenea promovat în funcția de secretar al CC pentru industrie; P. Pokatilov, fost comisar al poporului pentru industrie alimentară a fost transferat în funcția de secretar al CC pentru industria alimentară¹², N. Cerneavski, fost cadru didactic la Institutul de Construcții din Dnepropetrovsk a fost trimis în RSSM la funcția de secretar al CC pentru construcții și materiale de construcții¹³. În urma remanierilor aparatului de partid din aprilie 1941, G. Gorbunov, fost vicecomisar al poporului pentru gospodăria comunală a fost desemnat în funcția nouă de șef al secției construcții și materiale de construcții, I. Zaharov – în calitate de șef al secției industriei

alimentare¹⁴, iar M. Poleanski numit la funcția de șef al secției organizatorice, exercitată anterior de I. Alioșin¹⁵.

Odată cu declanșarea războiului a fost redus simțitor chiar și aparatul CC al PC(b)M. La 18 august 1941, la ședința Biroului a CC al PC(b)M a fost aprobată componența secretarilor și a aparatului CC al PC(b)M. Printre secretari păstrați în staff menționăm pe N. Salogor, M. Bessonov, G. Soloviev și S. Zelenciuk, ceilalți fiind trimiși pe front sau au rămas la dispoziția guvernului și a CC al Partidului Comunist (bolșevic) din toată Uniunea Sovietică. Ulterior, numărul secretarilor ai CC al PC(b)M se reduce până la două persoane (N. Salogor și S. Zelenciuk), iar apoi, în 1944, revine la patru. Iar, în aparatul CC al PC(b)M a fost lăsat un număr minimal de funcționari: șeful secției militare – B. Kondratenko, șeful secției agricole – Ch. Belous și șeful sectorului statistic și carnetului de partid unic din cadrul secției organizare și instruire – P. Tkaciuk.

Cu începerea războiului, P. Borodin, alături de alte persoane importante din conducere (G. Soloviev, S. Țaranov), este detașat la Consiliul Militar al Frontului de Sud al Armatei Roșii. La scurt timp, S. Zelenciuk, F. Brovko¹⁶ și alți demnitari, au solicitat oficial concediu pe motiv de boală sau de odihnă, dar, de fapt, au urmărit scopul de a-și rezolva problemele personale¹⁷. Pe de altă parte, în timpul retragerii conducerii RSSM, unii comuniști cu funcții consumau excesiv alcool, având comportament reprobabil în viziunea moralei de partid (P. Borodin, S. Zelenciuk, F. Brovko). Se pare, că în aceste condiții N. Salogor, fiind un nomenclaturist înăscut, a intuit că a venit momentul oportun pentru a-l înlătura pe rivalul său principal P. Borodin, și nu a ezitat să-i știrbească imaginea contribuind esențial la deteriorarea ireversibilă a poziției lui în partid. În februarie 1942 Comisia Controlului de partid al CC al PC(b) din toată Uniunea Sovietică, fiind sesizată despre comportamentul imoral al lui Borodin din octombrie 1941, a examinat cazul lui. A urmat eliberarea

¹¹ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 43, f. 1-3.

¹² În anii 1938-1940, P. Pokatilov a activat în cadrul Comitetului Regional de partid al RASSM în calitate de șef al secției industrie și transport.

¹³ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 45, f. 1-7.

¹⁴ În anii 1939-1940, I. Zaharov a activat în calitate de instructor în cadrul secției industrie a Comitetului Regional de partid din RASSM.

¹⁵ În perioada decembrie 1937 - aprilie 1941, M. Poleanski a exercitat funcția de prim-secretar al comitetului raional de partid din Râbnîța.

¹⁶ Din iunie 1940, F. Brovko a exercitat funcția de președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RASSM, iar în perioada august 1940 - mai 1951 – al Sovietului Suprem al RSSM.

¹⁷ AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 80, f. 19, 21.

lui Borodin din funcția de prim-secretar al CC al PC(b)M cu trimiterea lui pe front, mai mult pe motiv formal¹⁸. Cu toate că dosarul personal al lui Borodin conținea multe detalii compromițătoare din biografia acestuia¹⁹, decizia luată în februarie 1942 a fost totuși prea exigentă²⁰. După război, Borodin a ocupat până la pensionare (1962) doar funcții secundare în aparatul de partid din RSS Ucraineană. La invitațiile de a vizita RSSM, Borodin răspundea întotdeauna prompt cu refuz, considerând că a fost pe nedrept marginalizat²¹. Această acțiune a lui Salogor a fost făcută pentru a-și impune și a-și întări poziția de conducere în partid. Remarcăm faptul că relațiile între cadrele „transnistrene” nu erau deloc simple. S. Zelenciuk avea tentația puterii și folosea toate mijloacele pentru înlăturarea rivalilor săi. Fiind un stalinist înveterat și aspirând totuși la această funcție, a folosit, la rândul său, în culise, date cunoscute doar de un cerc restrâns, despre originea „nesănătoasă” a lui N. Salogor pentru a-i știrbi din autoritate²². Din acest motiv, cazul lui Salogor a fost discutat la ședința Biroului CC al PC(b)M, din martie 1942, când a recunoscut acest fapt. Conflictul și rivalitatea dură între secretarii CC al PC(b)M nu au fost întotdeauna tolerată de Moscova. Pentru că elita de partid s-a compromis, Salogor va fi acceptat doar să îndeplinească *ad interim* funcția de prim-secretar.

După ce Salogor a reușit temporar să-și consolideze poziția în partid, în timpul războiului, lui i-a fost încredințată sarcina de a organiza mișcarea de partizani de pe teritoriul Basarabiei²³. Pentru a da dovadă de devotament față de Moscova el personal selecta pe responsabili de partid pentru a-i organiza în detașamente de partizani și a-i trimite în misiuni²⁴. La finele anului 1943 și la începutul anului 1944 el coordona cu Kievul, unde să afla statul major al mișcării de partizani din Ucraina,

acțiunile militare de pe teritoriul RSSM²⁵. La rândul său, Zelenciuk a fost trimis în regiunea Stalino, apoi în Cikalov pentru a selecta persoane în vederea încadrării lor în detașamentele de partizani²⁶.

Un caz aparte a fost cel al lui I. Alioșin, rus, venit din regiunea Saratov, necunosător al limbii române, care pe fundalul refuzului în masă al funcționarilor de partid de rang înalt de a se implica în organizarea mișcării de partizani pe teritoriul Basarabiei a acceptat misiunea, fapt pentru care mai târziu a fost făcut „eroul poporului moldav”²⁷. Decizia lui Alioșin de a activa în spatele frontului poate fi explicată prin faptul că el s-a format în mediul comunist din anii 20 ai secolului trecut, devenind membru de partid la vârsta de doar 19 ani. În septembrie 1943 Alioșin²⁸ a obținut permisiunea de a părăsi detașamentul de partizani fiindcă s-a îmbolnavit, însă în documentele identificate de noi la AOSPRM nu se specifică ce fel de probleme de sănătate avea el. Iar funcția lui Alioșin de împuternicit al CC al PC(b)M în mișcarea de partizani a fost preluată de către Gh. Rudi²⁹. În scurt timp, în martie 1944, membrii Biroului CC al PC(b)M S. Zelenciuk și F. Brovko s-au deplasat la Kiev, în statul-major al mișcării de partizani din Ucraina pentru a organiza înmormântarea lui Alioșin³⁰.

Alt exemplu grăitor este cazul lui Mihail Martynov, șeful secției industrie al CC al PC(b)M în anul 1941, rus, originar din regiunea Moscova, care pentru că a refuzat să execute ordinul, a fost destituit din funcție și eliberat din rândurile membrilor ai CC al PC(b)M la ședința biroului

¹⁸ Vezi: Pasat 2011, 101-102; Cașu 2013, 344-359; Tăriță 2015, 38-48.

¹⁹ Printre acestea numim, spre exemplu, admonestarea aplicată pentru participare în 1926 la cununia religioasă a surorii sale, iar ulterior anulată.

²⁰ O situație similară a avut și V. Forș, comisar al poporului pentru învățământ (1940-1941), însă, spre deosebire de P. Borodin, a căzut pe câmpul de luptă.

²¹ Aceasta idee a fost exprimată de către V.I. Țaranov.

²² Vezi: Crudu 2015, 7-20.

²³ A se vedea, spre exemplu, AOSPRM, F. 51, inv. 68, d. 3, f. 9.

²⁴ În Lituania, prim-secretarul A. Snečkus, la fel, a coordonat mișcarea de partizani. O altă situație a fost, spre exemplu, în Estonia, unde prim-secretarul K. Sear a acceptat să rămână în misiune specială (Зубкова 2008, 260).

²⁵ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 8, f. 25.

²⁶ AOSPRM, F. 51, inv. 68, d. 1, f. 14.

²⁷ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 1, f. 13.

²⁸ Între iunie 1941 și aprilie 1942 s-a încadrat în Armata Roșie, în calitate de șef al grupei operative pe lângă Consiliul Militar al Armatei a XII-a de pe Frontul de Sud. În aprilie-decembrie 1942 a activat în cadrul aparatului CC al PC(b)M. Din decembrie 1942 până în mai 1943 a activat în calitate de șef al secției moldovenești a mișcării de partizani pe lângă statul-major ucrainean. Din mai 1943 a fost desemnat în funcția de împuternicit al CC al PC(b)M pentru organizarea și completarea mișcării de partizani, concomitent fiind comisar al detașamentului nr. 1 de partizani de pe teritoriul Basarabiei.

²⁹ În anii 1940-1941, Gh. Rudi a deținut funcția de vicepreședinte al Consiliului Comisariatelor Poporului din RSSM. AOSPRM, F. 51, inv. 68, d. 3, f. 9.

³⁰ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 8, f. 42. La Plenara a III-a CC a PC(b)M din 25-27 iunie 1944, T. Konstantinov l-a apreciat pe I. Alioșin ca pe un organizator al mișcării de partizani de pe teritoriul RSSM, care a căzut în luptă.

din februarie 1942³¹. În acest context, trebuie remarcat faptul că nucleul aparatului de partid al CC al PC(b)M și al guvernului s-a compromis din primele zile ale războiului, refuzând să se includă și să activeze pe teritoriul Basarabiei. Se pare că unul din motivele refuzului de a activa în spatele frontului era necunoașterea limbii române.

În 1944, componența redusă a secretarilor CC al PC(b)M revine la Chișinău cu excepția lui M. Besonov, I. Alioșin și P. Borodin. Primul a fost substituit pentru o scurtă perioadă, din aprilie până decembrie 1944, cu Ivan Rivkin³², iar din 22 decembrie 1944 cu Filip Kașnikov³³. Deși oficial Rivkin a fost aprobat în funcție la Plenara a III-a a CC al PC(b)M din 25-27 iunie 1944 unde a prezentat datele sale biografice, în stenograma plenary nu numai că lipsesc acestea, dar nu este nici măcar o caracterizare a lui din partea organizației de bază de partid. I. Alioșin, cum am menționat mai sus, în primăvara anului 1944 nu mai era în viață, iar P. Borodin lupta pe front.

Remarcăm faptul că în perioada cercetată de noi numărul total al secretarilor CC al PC(b)M a variat. În primul an al sovietizării Basarabiei acesta a crescut simțitor, de la cinci persoane în 1940, la nouă în 1941. Iar cu începerea războiului s-a redus considerabil ajungând inițial la patru persoane în vara 1941, iar apoi la două persoane în anii 1942-1943. Pe parcursul anului 1944 numărul secretarilor crește pe măsura demobilizării lor din armata roșie, revenind spre finele anului 1944 la patru persoane. Și aparatul CC al PC(b)M a avut tendința de creștere numerică. În primele luni ale anului 1944 statele lui erau formate din 15-16 responsabili de partid. În primăvara lui 1944 acestea cresc ajungând la 46 de persoane, iar la finele anului în componența CC al PC(b)M erau incluși 127 de lucrători responsabili. Pe parcursul anului 1944 aparatul CC a ajuns la 11 secții (cadre, propagandă și agitație, instruire și organizare, agricolă, zootehnie, militară, industrie, transport, industrie alimentară, construcții

și materiale de construcții, comerț și alimentarea publică) și două sectoare (special și financiar-administrativ). Și în 1944, ca și în perioada anterioară, cele mai numeroase secții ale CC al PC(b)M au fost: cadre – 20 de persoane, propagandă și agitație – 22 de persoane și instruire și organizare – 21 de persoane.

În primele luni ale anului 1944 nucleul din conducere a aparatului CC al PC(b)M a rămas practic același (N. Salogor, S. Zelenciuk, Gr. Soloviev, D. Otean, V. Țăganko ș.a.). Iar pe parcursul lunilor mai-iunie și până la sfârșitul anului 1944 statele CC al PC(b)M se completau în continuare cu unele schimbări. Astfel, la funcția șef al secției agricole a fost trimis N. Golubev, iar Ch. Belous, care a deținut aceasta funcție înainte de război și în primăvara anului 1944, a fost lăsat în calitate de adjunctul lui; la funcția șef al secției transport – I. Slepov, iar adjunctul lui, D. Ivancihin, fostul șef al secției respective din perioada anterioară; la funcția de șef al secției industrie alimentară – P. Pokatilov, fost secretar al CC, iar adjunctul lui a fost I. Zaharov, fostul șef al secției respective în 1941; la funcția de șef al secției propagandă și agitație – S. Țaranov, care a deținut aceasta funcție în Regionala partidului din RASSM în anii 1937-1938, iar F. Gerlimanov a revenit la funcția adjunct al șefului secției propagandă și agitație exercitată și în perioada 1940-1941; la funcția șef al secției industrie – S. Martynov³⁴; șef al secției organizatorice – M. Sciolokov; șef al secției militare – N. Zimin, a deținut aceasta funcție până la finele anului 1944. În decembrie 1944, la ședința biroului al CC al PC(b)M, el a fost eliberat din funcția ocupată, pentru comportament moral incorect, divorțând de soția sa cu care avea doi copii și recăsătorindu-se a doua oară, „cădea deseori în beții însoțite de scandaluri și bătăi”³⁵. Spre finele 1944 s-au produs unele schimbări și în rândul secretarilor CC al PC(b)M, S. Zelenciuk a fost trimis la studii la Moscova, iar în funcția lui este promovat S. Țaranov³⁶. Observăm că unii funcționari responsabili din aparatul de partid (Ch. Belous, D. Ivancihin, I. Zaharov), care în anii 1940-1941 au deținut funcția de șefi de secție, în 1944 au fost acceptați doar în calitate de adjuncți. Alții, fiind

³¹ AOSPRM, F. 51, inv. 68, d. 3, f. 4, 6. De asemenea, această decizie a fost aprobată și la a III-a Plenară a CC al PC(b)M din 25-27 iunie 1944. AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 1, f. 325-326.

³² A fost numit în funcție la ședința Biroului CC al PC(b)M din 27-28 aprilie 1944, iar aprobat în aceasta funcție la Plenara a III-a din 25-27 iunie 1944. În decembrie 1944 I. Rivkin a fost rechemat la Moscova la dispoziția CC al PC(b) al URSS. AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 1, f. 327; d. 10, p. II-a, f. 184.

³³ Decizia biroului CC al PC(b)M din 22 decembrie 1944 a fost aprobată la Plenara a IV a CC al PC(b)M. AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 10, p. II-a, f. 183; d. 16, f. 432.

³⁴ Din noiembrie 1944, Boris Stolinski a substituit pe S. Martynov în funcția de șef al secției transport al CC al PC(b)M. De remarcat faptul că, în anii 1939-1940, Stolinski a exercitat funcția de șef al secției transport a Comitetului Regional de partid din RASSM.

³⁵ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 10, parte a II-a, f. 114.

³⁶ AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 15, f. 75, 77.

sanționați disciplinar și trimiși pe front nu au mai revenit în funcțiile ocupate anterior (P. Borodin, M. Martynov), iar unii din ei au căzut pe câmpul de luptă în timpul războiului (I. Alioșin).

În continuare ne propunem să analizăm apartenența politică și etnică, originea socială, gradul de instruire, vârsta și locul nașterii secretarilor și șefilor secțiilor CC al PC(b)M în perioada sovietiză-

rii Basarabiei, 1940-1941 și 1944, urmată de liste nominale și reprezentări grafice care vor contribui esențial la creionarea imaginii lor. În condițiile transformărilor sociale și politice din RSSM, ne interesează ce prezentau funcționarii de tip stalinist promovați pe verticala puterii? Cine a urcat spre vârfurile ierarhiei de partid? Cum s-au schimbat ei după represiunile staliniste? Cum se mențineau în funcții și în ce mod au reușit ei?

Tabelul nr. 1

Secretarii CC al PC(b)M în perioada august 1940 - februarie 1941³⁷

Nume	Funcția în CC	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membri de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Borodin Piotr Grigorievici	prim-secretar	1905	superioare	din muncitori	1926	rus	or. Dnepropetrovsk, Ucraina
Salogor Nikita Leontievici	al doilea secretar	1901	medii	din țărani	1931	moldovean	s. Konstantinovka, regiunea Odesa, Ucraina
Bessonov Mihail Mihailovici	al treilea secretar	1901	superioare incomplete	din țărani	1924	rus	s. Molotovskoe, Ordjenikidze (în prezent regiunea Stavropol), Rusia
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretarul CC pentru propagandă și agitație	1904	elementare ³⁸	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa/Nikolaev, Ucraina ³⁹
Smorigo Nikolai Haritonovici	secretarul CC pentru cadre	1902	elementare ⁴⁰	din muncitori	1919	rus	s. Troki, Belorusia ⁴¹

Tabelul nr. 2

Secretarii CC al PC(b)M în perioada martie - iunie 1941⁴²

Nume	Funcția în CC	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membri de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Borodin Piotr Grigorievici	prim-secretar	1905	superioare tehnice	din muncitori	1926	rus	or. Dnepropetrovsk, Ucraina
Salogor Nikita Leontievici	al doilea secretar	1901	medii	din țărani	1931	moldovean	s. Konstantinovka, regiunea Odesa, Ucraina
Bessonov Mihail Mihailovici	al treilea secretar	1901	superioare incomplete agricole	din țărani	1924	rus	s. Molotovskoe, Ordjonikidze (în prezent regiunea Stavropol), Rusia

³⁷ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 34.

³⁸ În fișa personală completată în 1940 a indicat studii elementare. Pentru a se menține în funcție, probabil, a realizat că va fi necesar de a-și ridica nivelul educațional și se înscrie în 1945 la studii. După absolvirea, în 1947, a Școlii Superioare de organizatori de partid din Moscova, în fișa personală, menționează că are studii medii, iar în anul 1955, au fost introduse date despre studiile superioare obținute la Școala Republicană de partid. De menționat este faptul că în anii '30 ai secolului trecut în biografiile demnitarilor studiile politice erau echivalente doar cu cele medii. AOSPRM, F. 51, inv. 16, d. 137, f. 108-121.

³⁹ Conform datelor din fișa personală completată în 1940 localitatea de baștină a lui Zelenciuk aparținea regiunii Odesa, iar la sfârșitul anilor '50 aceasta revenea regiunii Nikolaev.

⁴⁰ În fișa personală din anul 1940 și anul 1946 a indicat studiile elementare, iar în anul 1951 – medii. AOSPRM, F. 51, inv. 16, d. 218, f. 52-72.

⁴¹ În fișa personală întocmită în 1940 ca loc de naștere a fost indicată Republica Sovietică Socialistă Belorusă, iar în 1951, Republica Sovietică Socialistă Lituaniană.

⁴² Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32, 34.

II. Materiale și cercetări

Nume	Funcția în CC	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membru de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretarul CC pentru propagandă și agitație	1904	elementare	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa, Ucraina
Soloviev Grigori Pimenovici	secretarul CC pentru cadre	1903	superioare	din țărani	1927	rus	s. Akimovka, Zaporojie, Ucraina
Alioșin Ivan Ivanovici	secretarul CC pentru industrie	1901	medii incomplete	din țărani	1920	rus	s. Ivanovka, regiunea Saratov, Rusia
Pokatilov Piotr Yakovlevici	secretarul CC pentru industrie alimentară	1902	superioare	din muncitori	1924	ucrainean	or. Herson, Ucraina
Smorigo Nikolai Haritonovici	secretarul CC pentru transport	1902	elementare	din muncitori	1919	rus	s. Troki, Belorusia
Cerneavski Nikolai Dmitrievici	secretarul CC pentru construcții și materiale de construcții	1905	superioare tehnice	din muncitori	1928	ucrainean	stația Masimo, regiunea Stalinsk (în prezent Donețk, Ucraina)

Tabelul nr. 3

Secretarii CC al PC(b)M în perioada august 1941 - februarie 1944⁴³

Nume	Funcția în CC	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membru de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Salogor Nikita Leontievici	al doilea secretar	1901	medii	din țărani	1931	moldovean	s. Konstantinovka, regiunea Odesa, Ucraina
Bessonov Mihail Mihailovici	al treilea secretar	1901	superioare incomplete agricole	din țărani	1924	rus	s. Molotovskoe, Ordjonikidze (în prezent regiunea Stavropol), Rusia
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretarul CC pentru propagandă și agitație	1904	elementare	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa/ Nikolaev, Ucraina
Soloviev Grigori Pimenovici	secretarul CC pentru cadre	1903	superioare	din țărani	1927	rus	s. Akimovka, Zaporojie, Ucraina

Tabelul nr. 4

Secretarii CC al PC(b)M în perioada martie - decembrie 1944⁴⁴

Nume	Funcția în CC	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membru de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Salogor Nikita Leontievici	al doilea secretar	1901	medii	din țărani	1931	moldovean	s. Konstantinovka, regiunea Odesa, Ucraina
Rivkin Ivan Ivanovici ⁴⁵	al treilea secretar	-	-	-	-	-	-
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretarul CC pentru propagandă și agitație	1904	elementare	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa/ Nikolaev, Ucraina
Soloviev Grigori Pimenovici	secretarul CC pentru cadre	1903	superioare	din țărani	1927	rus	s. Akimovka, Zaporojie, Ucraina

⁴³ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32.

⁴⁴ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32.

⁴⁵ A fost numit în această funcție la ședința Biroului CC al PC(b)M din 27-28 aprilie 1944. Deocamdată nu avem date despre această persoană.

Tabelul nr. 5

Șefii secțiilor din cadrul aparatului CC al PC(b)M în perioada august 1940 - februarie 1941⁴⁶

Nume	Funcția	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membri de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Alioșin Ivan Ivanovici	șeful secției organizare și instruire	1901	medii incomplete	din țărani	1920	rus	s. Ivanovka, regiunea Saratov, Rusia
Smorigo Nikolai Haritonovici	secretar CC al PC(b)M pentru cadre, șeful secției cadre	1902	elementare	din muncitori	1919	rus	s. Troki, Belorusia
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretar CC al PC(b)M pentru propagandă și agitație, șeful secției propagandă și agitație	1904	elementare	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa/Nikolaev, Ucraina
Martynov Mihail Alexeevici	șeful secției industrie	1912	superioare	din țărani	1932	rus	s. Hotikovo, regiunea Moscova, Rusia
Ivancihin Daniil Vladimirovici	șeful secției transport	1907	superioare	din țărani	1928	ucrainean	s. Tamarovka, regiunea Kursk, Rusia
Belous Kiril Demidovici ⁴⁷	șeful secției agricole	1907	superioare	din țărani	1932	ucrainean	s. Novo-Kotelnaia, regiunea Jitomir, Ucraina
Kondratenko Boris Ignatovici	șeful secției militare	1897	medii incomplete	din țărani	1919	rus	s. Zagusenie, regiunea Smolensk, Rusia
Yakunin Vitali Porfirievici ⁴⁸	șeful sectorului special	1908	medii incomplete	din țărani	1932	ucrainean	s. Getmanovka, regiunea Odesa, Ucraina
Burdenko Grigori Ivanovici ⁴⁹	șeful sectorului financiar-administrativ	1905	elementare	din muncitori	1927	ucrainean	or. Tiraspol, stânga Nistrului

Tabelul nr. 6

Șefii secțiilor din cadrul aparatului CC al PC(b)M în perioada martie-iunie 1941⁵⁰

Nume	Funcția	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membri de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Poleanski Mihail Isaacovici	șeful secției organizare și instruire	1902	medii	din țărani	1926	evreu	s. Poplavki, regiunea Odesa, Ucraina
Soloviov Grigori Pimenovici	secretar CC al PC(b)M pentru cadre, șeful secției cadre	1903	superioare	din țărani	1926	rus	s. Akimovka, Zaporojie, Ucraina

⁴⁶ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32.⁴⁷ Între 1938-1940, Ch. Belous a îndeplinit funcția de instructor al secției agricole din cadrul Comitetului Regional de partid.⁴⁸ În anii 1938-1939, V. Yakunin a deținut funcția de șef al secției școli, iar între 1939-1940 – șef al sectorului special din cadrul Comitetului Regional de partid.⁴⁹ În anii 1939-1940, Gr. Burdenko a exercitat funcția de șef al sectorului financiar-administrativ al Comitetului Regional de partid din RASSM.⁵⁰ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32.

II. Materiale și cercetări

Nume	Funcția	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membru de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Zelenciuk Stepan Spiridonovici	secretar CC al PC(b) M pentru propagandă și agitație, șeful secției propagandă și agitație	1904	elementare	din țărani	1930	moldovean	s. Novo-Grigorievka, regiunea Odesa/Nikolaev, Ucraina
Martynov Mihail Alexeevici	șeful secției industrie	1912	superioare	din țărani	1932	rus	s. Hotikovo, regiunea Moscova, Rusia
Ivancihin Daniil Vladimirovici	șeful secției transport	1907	superioare	din țărani	1928	ucrainean	s. Tamarovka, regiunea Kursk, Rusia
Belous Kiril Demidovici	șeful secției agricole	1907	superioare	din țărani	1932	ucrainean	s. Novo-Kotelnaja, regiunea Jitomir, Ucraina
Zaharov Ivan Stepanovici	șeful secției industrie alimentară	1902	superioare	din muncitori	1927	belorus	Nosovici, regiunea Gomel, Belorusia
Kondratenko Boris Ignatovici	șeful secției militare	1897	medii incomplete	din țărani	1919	rus	s. Zagusenie, regiunea Smolensk, Rusia
Yakunin Vitali Porfirievici	șeful sectorului special	1908	medii incomplete	din țărani	1932	ucrainean	s. Getmanovka, regiunea Odesa, Ucraina
Burdenko Grigore Ivanovici	șeful sectorului financiar-administrativ	1905	elementare	din muncitori	1927	ucrainean	or. Tiraspol, stânga Nistrului
Gorbunov Gavril Fiodorovici	șeful secției construcții și materiale de construcții	1908	medii	din muncitori	1931	Rus	or. Ordjonikidze, regiunea Donbas, Ucraina

Tabelul nr. 7

Șefii secțiilor din cadrul aparatului CC al PC(b)M în perioada martie-decembrie 1944⁵¹⁵²

Nume	Funcția	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membru de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Șciolokov Mihail Dmitrievici ⁵²	șeful secției de organizare și instruire	1904	superioare incomplete	din țărani	1926	rus	-
Soloviev Grigori Pimenovici	secretar CC al PC(b)M pentru cadre, șeful secției cadre	1903	superioare	din țărani	1926	rus	s. Akimovka, Zaporojie, Ucraina
Țaranov Stepan Vasilievici	secretar CC al PC(b) M pentru propagandă și agitație, șeful secției de propagandă și agitație	1905	superioare	din muncitori	1926	moldovean	Gorlovka, regiunea Donețk, Ucraina
Cojuhari Semion Timofeevici	șeful secției școlilor/educație	1904	superioare	din țărani	1931	moldovean	s. Novaja Serbulovka, regiunea Nikolaev, Ucraina

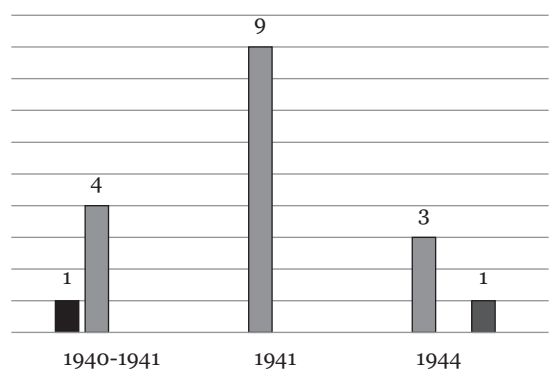
⁵¹ Sursa: AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 32; inv. 2, d. 96a, d. 97.

⁵² A se vedea: Tăriță 2017, 177.

Nume	Funcția	Anul nașterii	Studii	Originea socială	Membriu de partid	Apartenența etnică	Locul nașterii
Martynov Semion Alexeevici	șeful secției industrie	1905	superioare	din țărani	1931	rus	s. Goreainovka, RSSA Mordovă
Șilov Ivan Dmitrievici	șeful secției pentru construcții și materiale de construcții	1904	superioare	din muncitori	1928	rus	s. Pigalevo regiunea Iaroslavl, Rusia
Slepov Ivan Alexandrovici	șeful secției transport	1910	superioare incomplete	din țărani	1930	rus	s. Boris-Gleb, regiunea Murom, Rusia
Golubev Nikolai Ivanovici	șeful secției agricole	1910	superioare	din muncitori	1939	rus	or. Gorovițe, regiunea Vladimir, Rusia
Pocatilov Piotr Yacovlevici	șeful secției industrie alimentară	1902	superioare	din muncitori	1924	Ucranean	or. Herson, Ucraina
Zimbrov Ivan Konstantinovic	șeful secției zootehnie	1898	superioare incomplete	din țărani	1919	rus	s. Gorodețkoe regiunea Oriol, Rusia
Zimin Nicolai Stepanovici ⁵³	șeful secției militare	-	-	-	-	rus	-
Utkov Andrei Gheorghievici	șeful sectorului special	1901	superioare	din țărani	1925	rus	s. Koturkulskaia regiunea Kokcetav, RSS Kazahă
Burdenko Grigore Ivanovici	șeful sectorului financiar-administrativ	1905	elementare	din muncitori	1927	ucrainean	or. Tiraspol, stânga Nistrului
Maslov Boris Vasilevici	șeful secției comerț și alimentarea publică	1906	medii	din muncitori	1927	rus	or. Kostroma, Rusia

Diagrama nr. 1

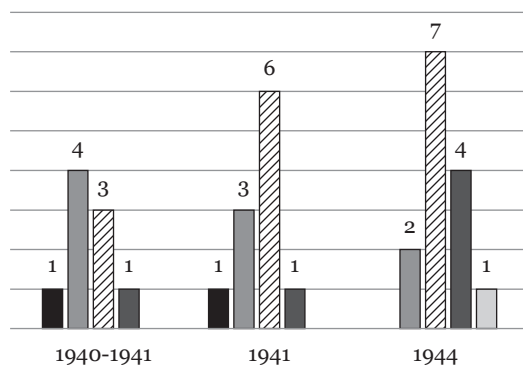
Vârsta secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

■ 30-35 ani ■ 36-40 ani ▨ 41-45 ani ■ nu sunt date

Diagrama nr. 2

Vârsta șefilor de secții ai CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

■ 28-30 ani ■ 31-35 ani ▨ 36-40 ani
■ 41-45 ani ■ nu sunt date

Datele prezentate în tabelul nr. 1 și în diagrama nr. 1 confirmă faptul că toți cei cinci secretari ai CC al PC(b)M desemnați în august 1940 erau tineri, având vârsta cuprinsă între 35 și 39 de ani. Cel mai tânăr secretar al CC al PC(b)M era P. Borodin, prim-secretar al CC al PC(b)M, având doar 35 de ani. Iar cei mai vârstnici secretarii ai CC al PC(b)M aveau 39 de ani, fiind de o seamă – N. Salogor, al doilea secretar al CC al PC(b)M, și M. Bessonov, al treilea secretar al CC al PC(b)M. De asemenea, remarcăm faptul că din republicile sovietice socialiste nou-formate în vara lui 1940 – RSS Moldovenească, RSS Lituaniană, RSS Letonă, RSS Estonă și RSS Karelo-Fină – cel mai vârstnic prim-secretar era din RSS Letonă, J. Kalnbērziņš, numit în aceasta funcția la 47 de ani, fiind urmat de liderii partidelor din RSS Lituaniană și RSS Estonă, A. Snečkus și K. Sear, care aveau vârstă de 37 de ani (vezi anexa nr. 1). Cei mai tineri, respectiv, aveau vârsta de 35 de ani, cum era în cazul lui G. Kuprianov, prim-secretar al CC al PC(b) Karelo-Fine și lui P. Borodin, prim-secretar al PC(b)M. Trebuie de subliniat că liderii partidelor din aceste republici s-au înscris completamente în panoul general al avansării liderilor din republicile unionale. În vara anului 1940, o situație similară era și în aparatul CC al PC(b)M (tabel nr. 5, diagrama nr. 2), unde cel mai tânăr lucrător responsabil era șeful secției industrie, M. Martynov, care avea doar 28 de ani, iar cel mai vârstnic – B. Kondratenko, 43 de ani.

Cum rezultă din tabelul nr. 2 și din diagrama nr. 1 în perioada primăvara-vara anului 1941, numărul secretarilor CC al PC(b)M, după cum am menționat mai sus, a crescut de la cinci la nouă persoane. Toți nouă secretari ai CC al PC(b)M, fiind tineri, aveau vârsta cuprinsă între 36 și 40 de ani. Cel mai tânăr secretar al CC rămânea în continuare P. Borodin, prim-secretar al CC și de aceeași vârstă era N. Cerneavski, secretarul CC pentru construcții și materiale de construcții, care aveau doar 36 de ani. Marea majoritate a secretarilor CC al PC(b)M, adică șase persoane din nouă se încadrau în categoria de vârstă între 38 și 40 de ani. Printre persoanele cele mai vârstnice, la fel ca și în perioada precedentă, menționăm pe Salogor, al doilea secretar al CC al PC(b)M, Bessonov, al treilea secretar al CC al PC(b)M și Alioșin, secretar al CC al PC(b)M pentru industrie, în vârstă de 40 de ani. Și în cazul funcționarilor aparatul CC a avut loc creșterea numerică de la șapte la nouă persoane (tabel nr. 6, diagrama nr. 2). Cel mai tânăr șef

de secție rămâne în continuare M. Martynov (29 de ani), iar cel mai în vârstă – B. Kondratenko (44 de ani).

Menționăm faptul că, în perioada august 1941 - martie 1944, comparativ cu cea precedentă, numărul secretarilor CC s-a redus semnificativ, de la nouă la patru persoane (tabel nr. 3). După înlăturarea lui P. Borodin, o singură persoană aparținea categoriei de până la 37 de ani, fiind cel mai tânăr din secretarii CC al PC(b)M, S. Zelenciuk, responsabil de propagandă și agitație. Ceilalți aveau vârsta cuprinsă între 38 și 40 de ani – Gr. Soloviev și N. Salogor.

Cum putem observa din tabelul nr. 4 nu avem date complete privind componența secretarilor CC al PC(b)M în perioada martie - decembrie 1944, ne referim la I. Rivkin, al treilea secretar al CC al PC(b)M. De aceea, o să analizăm datele de care dispunem pentru ceilalți, patru secretari. Ca și în perioada precedentă toți trei secretari, fiind tineri, pot fi încadrați în categoria de vârstă între 40-43 de ani – S. Zelenciuk, Gr. Soloviev și N. Salogor. Cel mai tânăr, fiind ca și în perioada anterioară, S. Zelenciuk, în vârstă de 40 de ani, iar cel mai vârstnic – N. Salogor, în vârstă de 43 de ani. Situația similară se păstrează și în aparatul partidului, unde cei mai tineri erau șefii de secție I. Slepov (transport) și N. Golubev (agricolă) în vârstă de 34 de ani (tabel nr. 7, diagrama nr. 2). Iar cel mai vârstnic era I. Zimbrov, șeful secției zootehnie având 46 de ani. Nici pentru șefii secțiilor CC al PC(b)M nu dispunem încă de date complete.

Cum ușor am putut observa din tabelele nr. 1-4 și din diagrama nr. 1 marea majoritate a secretarilor CC al PC(b)M în 1940-1941 și 1944 au fost născuți în perioada 1900-1907 reprezentând un proces, firește și comun cu celelalte republicile unionale, al schimbării generațiilor după represiunile staliniste, când vechea gardă a fost înlocuită cu funcționari-carieriști de tip stalinist. Observăm din anexa nr. 1 că liderii promovați în fruntea organizațiilor republicane de partid au fost în mare majoritate tineri: 10 din 15 persoane erau născute în anii 1900-1907, iar cinci persoane – până în anul 1900. Printre cei mai tineri menționăm pe K. Ciarkviani, numit în funcția de prim-secretar al CC al PC(b) din Gruzia în vârstă de doar 31 de ani, A. Vagov, prim-secretar al CC al PC(b) Kirghiză, în vârstă de 33 de ani, M. Fonin, prim-secretar al CC al PC(b) Turkmenească, în vârstă de 34 de ani, pe P. Ponomarenko, prim-secretar al CC al PC(b) al

Belorusiei, în vârstă de 36 de ani și alții. Trebuie de subliniat faptul că P. Borodin a făcut parte din aceasta generație, fiind născut într-un an cu M. Fonin și A. Vagov⁵³. Aceste persoane au reușit să-și mențină pozițiile în perioada cercetată de noi, cu excepția lui P. Borodin. Pe baza datelor din tabelele nr. 5-7 și diagrama nr. 2 constatăm că majoritatea absolută a șefilor secțiilor, 12 din 14 persoane, era la fel, născută între anii 1900-1910.

Diagrama nr. 3

Gradul de instruire a secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

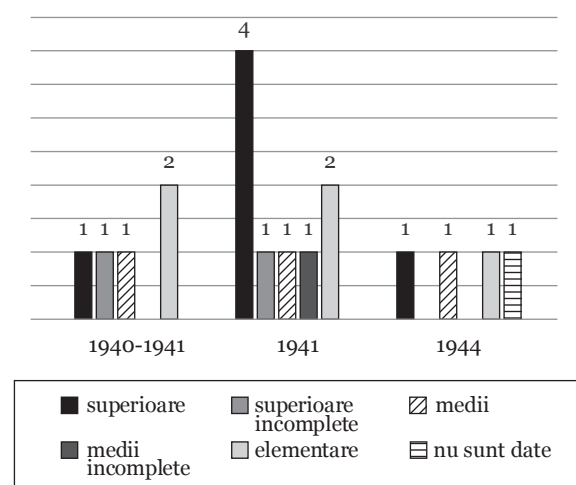
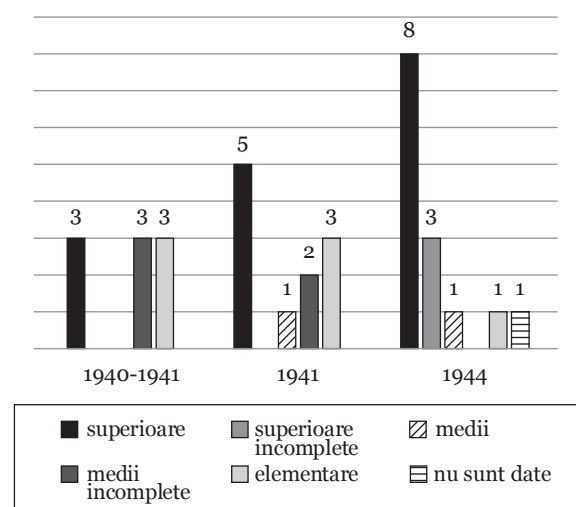

Diagrama nr. 4

Gradul de instruire a șefilor de secții a CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

Cum am menționat mai sus, în timpul represiunilor au fost eliminate persoanele cu studii, iar sistemul nu reușea să pregătească cadre noi de partid, în consecință s-a resimțit un deficit acut al personalului instruit. Observăm din tabelul nr. 1 și din diagrama nr. 3 că în perioada august 1940 - februarie 1941 din cinci secretari ai CC al PC(b)M era doar o singură persoană cu studii superioare complete tehnice, era cazul primului secretar al CC al PC(b)M P. Borodin, și o persoană cu studii superioare incomplete agricole, al treilea secretar al CC, M. Bessonov. Ceilalți trei secretari ai CC aveau doar studii elementare și medii, S. Zelenciuk, N. Smorigo și N. Salogor, fiind solicitați (*vostrebovany*), acceptați și promovați în funcții doar temporar, cât a durat perioada de tranziție (1938-1940/1941 și 1944)⁵⁴. Prin urmare, responsabilii din „generația nouă”, având un grad de instruire insuficient, deseori nu puteau să facă față sarcinilor puse, fiind transferați dintr-o funcție în altă pentru că nu „faceau față muncii încredințate”. Oamenii competenți erau foarte rar numiți în poziții din conducerea RSSM și numai cu condiția să fie membri de partid. Iar persoane școlite în țările occidentale, așa-zise burgheze, sau în Rusia țaristă, erau acceptate la unele funcții doar temporar. Din tabelul nr. 5 și din diagrama nr. 4 vedem că nici la șefii secțiilor CC al PC(b)M situația nu era mai bună. Din șapte șefi de secție, studii superioare aveau doar trei persoane sau 42,8% (M. Martynov, D. Ivanchin, Ch. Belous), ceilalți având studii medii incomplete și elementare.

Pe parcursul anului 1941, în aparatul partidului se resimțea în continuare un deficit acut de cadre bine instruite. Deși numărul secretarilor ai CC al PC(b)M a sporit de la cinci la nouă persoane, indicele secretarilor cu studii medii, medii incomplete și elementare rămâne în 1941, comparativ cu 1940, aproape neschimbat, ajungând la patru (doi secretari ai CC aveau studii elementare – S. Zelenciuk, N. Smorigo, iar alții doi, medii și medii incomplete – N. Salogor și I. Alioșin). Din nouă secretari ai CC al PC(b)M, desemnați în martie 1941, studii superioare aveau doar patru persoane (44,4%) – Borodin, Soloviov, Pokatillov, Cerneavschi și încă o persoană avea studii superioare incomplete – Bessonov (tabel nr. 2, diagrama nr. 3). Trebuie de avut în vedere faptul că Bo-

⁵³ Pentru mai multe detalii a se vedea anexa nr. 1.

⁵⁴ O altă situație era în țările baltice, unde primii secretari ai PC(b) din republicile respective, fiind promovați din cadre indigene cu trecut ilegalist, aveau studii superioare sau superioare nefinisate. A se vedea: Зубкова 2008, 264-265.

rodin, Cerneavschi și Soloviov, se cunoșteau bine încă înainte de a ajunge în fruntea CC al PC(b)M, pentru că toți trei au făcut studii și au început cariera didactică în cadrul Institutului tehnic de construcții din Dnepropetrovsk aproximativ în aceeași perioadă, în anii '30 ai secolului trecut. În urma remaniierilor din cadrul aparatului de partid din aceasta perioada au avut loc schimbări nu doar numerice a șefilor secțiilor de la șapte la nouă, ci și calitative, când gradul lor de instruire s-a îmbunătățit. Numărul șefilor secțiilor cu studii superioare a crescut, ajungând la cinci persoane din nouă. Cu toate eforturile de a coopta persoane cu studii superioare la funcția de șef de secție, numărul responsabililor cu studii medii și elementare rămâne același – șase persoane, adică 66,6% (tabel nr. 6, diagrama nr. 4).

Deși nu avem date complete referitor la gradul de instruire a secretarilor CC al PC(b)M pentru anul 1944, din tabelul nr. 4 observăm că indicele persoanelor cu studii elementare și medii prevalează. Doar o singură persoană cu studii superioare, Gr. Soloviov, făcea parte din aparatul CC al PC(b)M. Numărul persoanelor cu studii superioare s-a ridicat și la șefii secțiilor CC, ajungând la opt persoane din 14 (tabel nr. 7, diagrama nr. 4). Această situație poate fi explicată prin faptul că secretarii CC cu experiență în RASSM având studii elementare au fost folosiți doar pe termen scurt. Iar la selectarea șefilor secțiilor se acorda atenție sporită instruirii acestora pentru că ei mai exercitau și funcția de adjuncți ai secretarilor CC.

Diagrama nr. 5

Componența etnică a secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

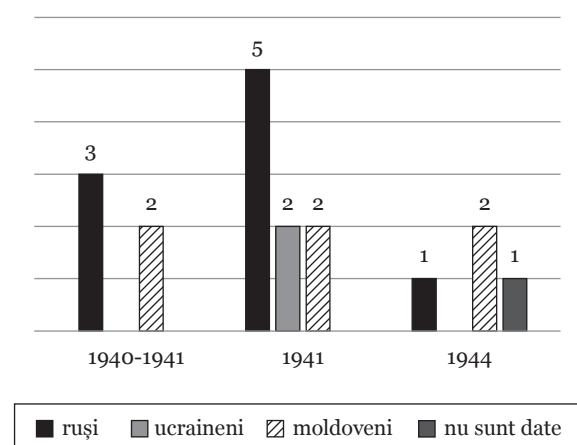
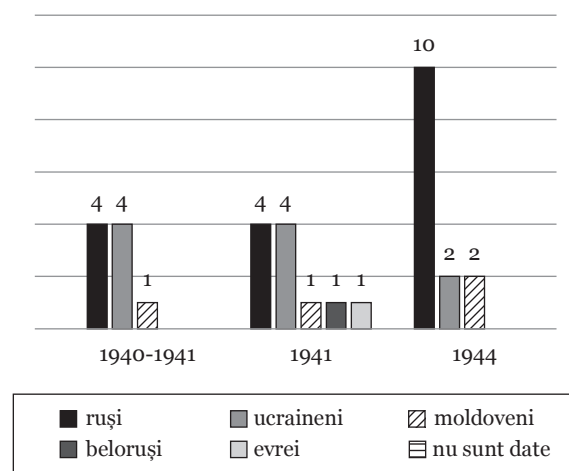

Diagrama nr. 6

Componența etnică a șefilor de secții a CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

Spre deosebire de RASSM, în RSSM nu s-a pus problema atragerii populației locale în ierarhia de partid. Neavând încredere în basarabeni, s-a mizat pe persoane care se declarau etnici moldoveni chiar dacă proveneau din alte zone geografice. În 1940, din cinci secretari ai CC al PC(b)M nu era nici un basarabean și chiar nici un reprezentant din stânga Nistrului. În cazul celor doi secretari, N. Salogor și S. Zelenciuk, care se declarau că sunt etnici moldoveni, remarcăm că declarația aceasta era pur formală, indicând de fapt originea geografică, doar ca să creeze imaginea participării elementului moldovenesc la crearea noii formațiuni. Secretarii declarați moldoveni, erau, de fapt, originari din regiunea Odesa sau Nikolaev, ei nu cunoșteau și nu vorbeau așa-zisă limba moldovenească. Iar primul secretar, P. Borodin, al treilea secretar, M. Bessonov și secretarul pentru cadre, N. Smorigo, erau etnici ruși, care proveneau din Ucraina, Rusia și Belarusia (tabel nr. 1, diagrama nr. 5, 7). Și printre șefii secțiilor CC, în august 1940 - februarie 1941, majoritatea absolută, opt persoane, erau ruși și ucraineni originari din Rusia, Ucraina și Belarusia. Cum rezultă din tabelul nr. 5 și din diagrama nr. 8, doar un funcționar, ucraineanul Gr. Burdenko, era originar din stânga Nistrului.

Din aprilie 1941, în continuare nici un basarabean și nici un reprezentant din stânga Nistrului nu făcea parte din eșalonul superior a partidului, poate doar cu excepția lui Gr. Burdenko. Ca și în 1940,

Diagrama nr. 7

Locul de baștină al secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

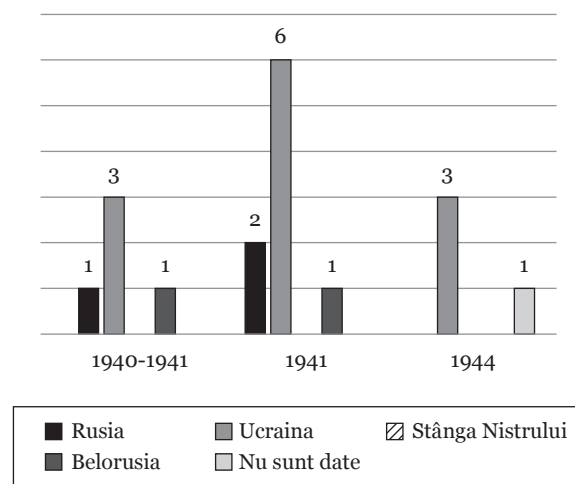
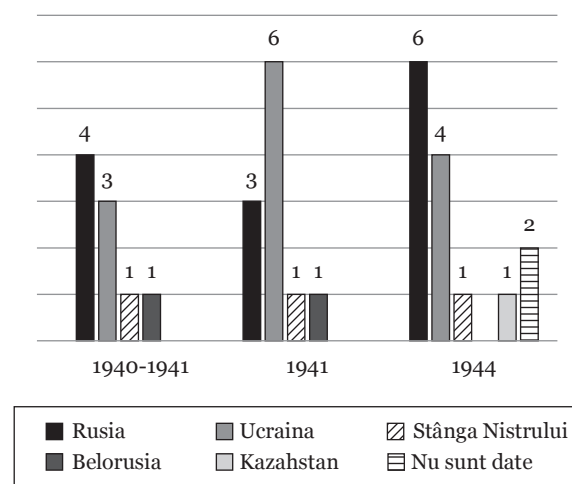

Diagrama nr. 8

Locul de baștină al șefilor de secții a CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

doar doi secretari ai CC se declarau că sunt etnici moldoveni – N. Salogor și S. Zelenciuk, ei fiind originari, cum am menționat mai sus, din regiunile Odesa și Nikolaev. Ceilalți secretari ai CC erau alolingvi: cinci erau ruși și doi ucraineni (tabel nr. 2, diagrama nr. 5, 7). Componenta etnică a șefilor secțiilor CC, în perioada primăvara-vara 1941 era pestriță, incluzând un evreu, un belorus, patru ruși și patru ucraineni originari din Rusia, Ucraina și Belorusia (tabel nr. 6, diagrama nr. 6, 8). La fel ca și în august 1940 - februarie 1941, un ucrainean, Gr. Burdenko, provenea din stânga Nistrului.

Pe parcursul anului 1944 numărul secretarilor care se declarau moldoveni a rămas același – două persoane (N. Salogor și S. Zelenciuk), ca și în perioadele precedente (tabel nr. 4, diagrama nr. 5, 7). Iar printre șefii secțiilor și de sectoare ai CC – 10 erau ruși, doi ucraineni (P. Pokatillov și Gr. Burdenko) și doi se declarau moldoveni (S. Țaranov și S. Cojuhari). Remarcăm faptul că Țaranov și Cojuhari erau originari din Ucraina și nu cunoșteau „limba moldovenească”, iar ucraineanul Burdenko, era născut în stânga Nistrului (tabel nr. 7, diagrama nr. 6, 8).

Originea socială „sănătoasă” a fost principală cale de a tranzita spre nouă clasă, și în același timp, un criteriu de bază pentru a obține funcții și privilegiile cuvenite nomenclaturii. Cum putem vedea din tabelele nr. 1-7 și diagramele nr. 9, 10 persoane din nomenclatura superioară a CC al PC(b)M

au fost promovate din straturile de jos ale societății. Toți secretarii și șefii secțiilor CC al PC(b)M avansați în funcții indicau originea socială „sănătoasă”, muncitorească sau țărănească. Remarcăm faptul că pe parcursul anilor 1940-1944 funcționarii erau originari, în mare lor majoritate, din mediul rural și ceilalți, din cel urban periferic. Studiile, originea socială, mediul (social) provincial din care veneau secretarii și șefii secțiilor CC al PC(b)M influențau considerabil calitatea actului de guvernare.

Diagrama nr. 9

Originea socială a secretarilor CC al PC(b) M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

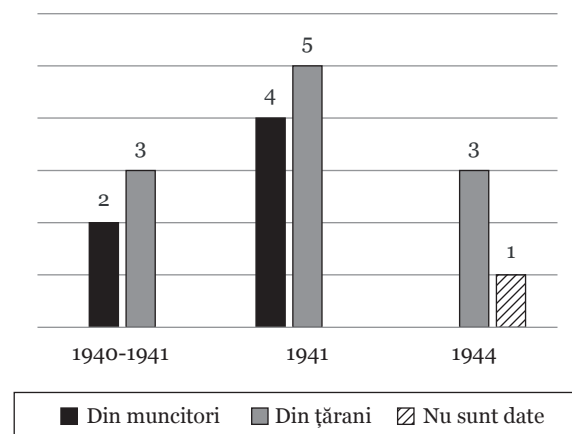
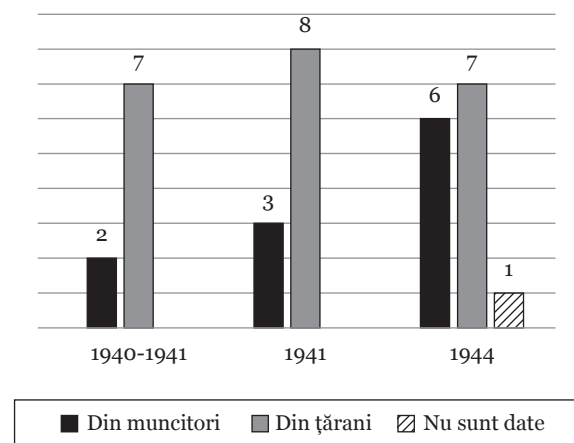

Diagrama nr. 10

Originea socială a șefilor de secții ai CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

Unii membri ai Partidului Comunist din România, fiind inițial acceptați să activeze în RASSM, pentru că se mișcau bine în spațiul geografic, cunoșteau oamenii de la fața locului și mentalitatea lor, în timpul Marii epurări au fost executați (V. Holostenko, H. Bogoposchi ș.a.). Este de remarcă faptul că în 1940 a fost îngăduit accesul la funcții pe linie de partid și de stat pentru comuniștii ilegaliști basarabeni. O altă situație a fost, spre exemplu, în țările baltice, unde ilegaliștii A. Snečkus, J. Kalnbērziņš, K. Sear au fost promovați activ în ierarhia de partid, deținând funcții de primi-secretari. Observăm că și în 1944, nici un comunist ilegalist basarabean nu a fost admis în eşaloanele superioare ale puterii de partid și de stat din RSSM, aceștia fiind tratați mai degrabă cu neîncredere și suspiciune. Atitudinea rezervată a regimului se explică nu în ultimul rând prin faptul că o bună parte a comuniștilor ilegaliști basarabeni se mișcau mult mai bine în spațiul cultural românesc, cunoșteau realitățile basarabene, motiv pentru care erau trecuți în categoria potențialilor spioni. Mai mult, unii conducători ai Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova Sovietică au avut încă din momentul sosirii lor în Chișinău, în vara anului 1940, o atitudine rezervată față de „vechea gardă” basarabeană, care îi putea face la un moment dat o concurență puternică. Regimul comunist în Moldova Sovietică a recurs doar în cazuri excepționale la promovarea comuniștilor ilegaliști, pentru a acoperi formal prezența elementului local în ierarhia puterii, mai ales în domenii care nu puteau fi acoperite cu funcționari din afa-

ra Basarabiei. O altă situație era, spre exemplu, în Lituania și Letonia, unde liderii ilegaliști au revenit la cârma partidului, deținând funcții o perioadă îndelungată (Зубкова 2008, 264-265). Un alt exemplu, este România, unde comuniștii ilegaliști de origine basarabeană au fost trimiși de Moscova pentru a „întări aparatul de partid”. Avantajul lor de data aceasta era cunoașterea limbilor română și rusă. Astfel, fiind promovați în funcții-cheie pe linie de partid, aceștia serveau docil intereselor Uniunii Sovietice. Dintre persoanele folosite de Moscova în acest scop cele mai cunoscute nume sunt cele ale lui A. Bârladeanu, I. Chișinevschi, L. Răutu, M. Constantinescu. În ambele cazuri (RASSM și România) ilegaliștii au fost abil folosiți de Moscova în interesele sale. Din tabelele nr. 1-7 și diagramele nr. 11-14 rezultă că o bună parte de secretarii și șefii de secții ai CC al PC(b)M trimiși în RSSM au intrat în partid de tineri și au rezistat trrierilor și verificărilor.

În concluzie, putem desprinde câteva trăsături dominante ale secretarilor și șefilor secțiilor CC al PC(b)M din perioada anilor 1940-1941 și 1944:

În 1940-1941, grupul dominant de vârstă al secretarilor a fost categoria până la 40 de ani reprezentând 100% și, respectiv, în 1944, toți secretarii (100%) făceau parte din categoria până la 43 de ani. Și în cazul șefilor secțiilor ai CC în 1940-1941 a dominant grupul până la 40 de ani, reprezentând 99%. Deși în 1944, indicele de vârstă al funcționarilor din aparatul CC de până la 40 de ani era în ușoară descreștere ajungând la 77%, totuși, acest grup rămânea dominant.

La funcționarii din eşalonul superior al partidului care aveau nivelul de instruire foarte scăzut în anii 1940-1941, observăm tendința de creștere pe seama cadrelor trimise în RSSM. Astfel, dacă în august 1940 - februarie 1941, doar un secretar, P. Borodin, avea studii superioare, iar perioada februarie-iunie 1941, numărul secretarilor CC cu studii superioare crește până la patru persoane. Deși pentru un segment scurt de timp situația se ameliorează, în 1944, se revine la indicele din august 1940-februarie 1941, când doar un secretar avea studii superioare. Cadrele formate și promovate în RASSM, fără studii superioare (Salogor, Zelenciuk, Smorigo) au fost acceptate în funcții doar temporar. Și în cazul șefilor secțiilor CC observăm aceeași tendință, de creștere a numărului persoanelor instruite în instituțiile superioare de învățământ, din rândul celor trimiși în RSSM.

Diagrama nr. 11

Vechimea în partid a secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

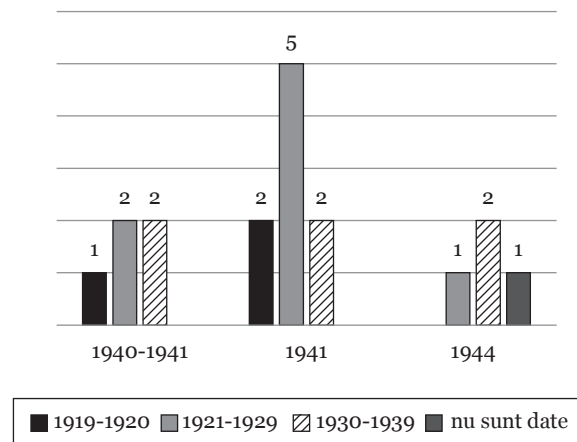

Diagrama nr. 12

Vechimea în partid a șefilor de secții ai CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

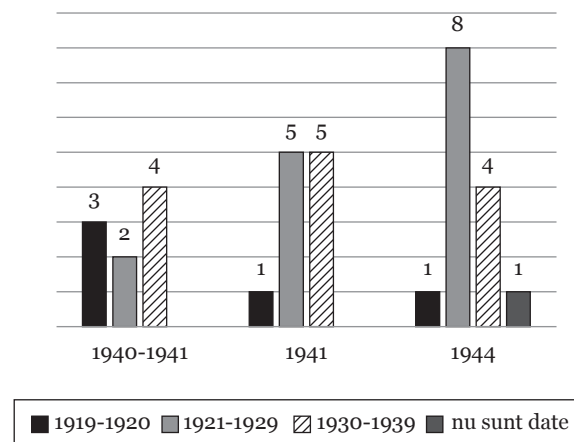

Diagrama nr. 13

Vârsta intrării în partid a secretarilor CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

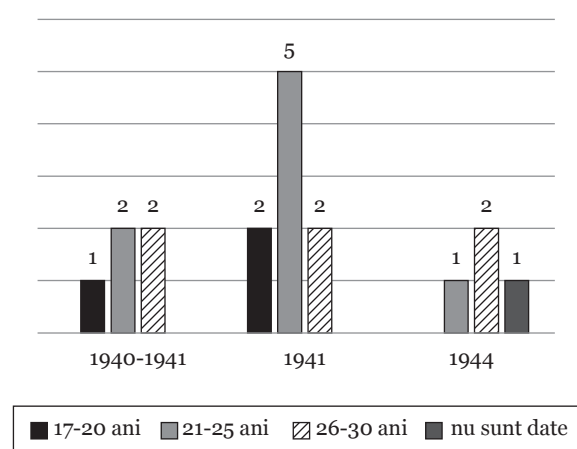
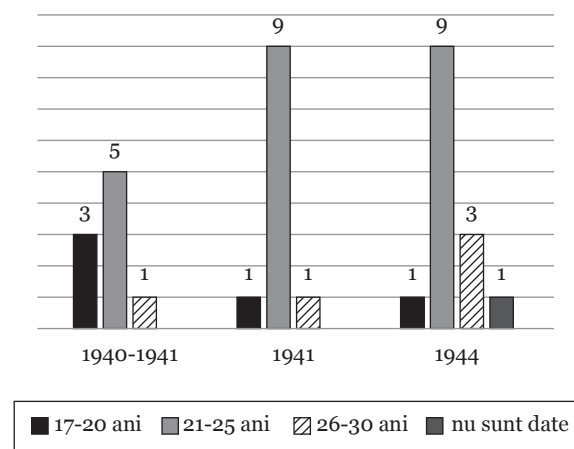

Diagrama nr. 14

Vârsta intrării în partid a șefilor de secții ai CC al PC(b)M, august 1940 - februarie 1941, martie-iunie 1941, martie-decembrie 1944

Astfel, dacă din rândul șefilor secțiilor CC în 1940 erau trei persoane sau 33% cu studii superioare, în 1941 – cinci persoane sau 45%, iar în 1944 – opt persoane sau 57%.

Deși formal, se promova ideea atragerii elementului indigen în structurile puterii, în realitate, nici în 1940, și nici în 1944 printre secretarii și șefii secțiilor CC al PC(b)M nu era nici un basarabean și chiar nici un reprezentant din stânga Nistrului, cu excepția lui Gr. Burdenko, șef al sectorului financiar al CC al PC(b)M. Declararea apartenenței „moldovenești” a lui N. Salogor, S. Zelenciuk sau S. Țaranov a fost mai degrabă formală, indicând

de fapt originea geografică⁵⁵. În politica de cadre

⁵⁵ Interesantă în acest sens este remarcă făcută de P. Te-reșcenko, redactorul ziarului „Moldova Socialistă”, în cadrul primului congres al CC al PC(b)M din februarie 1941. Analizând organizația de partid republicană, Te-reșcenko constata că aici dominau rușii și ucrainenii, slabi cunoscători ai „limbii moldovenești”. Cei care se considerau moldoveni, în realitate nu cunoșteau limba și nu puteau desfășura activitate propagandistică. În acest context, Te-reșcenko făcea referire la trei categorii de comuniști: 1) „moldovenii” (S. Țaranov) care nu cunoșteau „limba moldovenească” și nu puteau ține un discurs politic sau o lecție propagandistică; 2) persoanele care se aflau de mai mult timp în Moldova (N. Smorigo), având funcții importante, fără să cunoască însă limba populației locale; 3) cei care nu cunoșteau suficient de bine nici rusă, nici ucraineană și nici moldovenească (P. Poloz) AOSPRM, F. 51, inv. 1, d. 40, f. 48-50.

s-a mizat pe persoane formate și promovate în RASSM, care se considerau „cadre moldovenești”, însă aceștia nu cunoșteau nici limba și nici mentalitatea basarabenilor. O bună parte a funcționarilor partidului de rang înalt erau de etnie rusă sau ucraineană originari din regiunile Smolensk, Kursk, Saratov, Stavropol, Moscova, Dnepropetrovsk, Jitomir, Odesa, Nikolaev, Donețk. Transferul cadrelor, preponderent ruși sau ucraineni, care dominau eșaloanele superioare ale puterii, a constituit unul din principiile politicii promovate de către autoritățile centrale.

La nivel declarativ originea socială a lucrătorilor responsabili din cadrul CC al PC(b)M în perioada cercetată era 100% „sănătoasă”. Liderii CC al PC(b)M, în mare parte originari din localități periferice, s-au format în mediul social rural. Originea socială „sănătoasă” și loialitatea față de partid au devenit principalele criterii de selecție a cadrelor, pentru toate instituțiile din RSSM, în detrimentul nivelului de pregătire și al competenței profesionale. Originea socială multor demnitari din RSSM era „nesănătoasă” fapt binecunoscut în vârful puterii și servit ca un pretext pentru retrogradările lor la momentul oportun. Printre exemple merită de menționat cazul lui N. Salogor, N. Koval sau D. Otean. În perioada cercetată de noi o importanță majoră a jucat trecutul politic al demnitarilor desemnați în eșalonul superior al partidului. Anume pentru a menține climatul tensionat de suspiciuni și a forma stalinisti înver-

șunați au fost organizate trieri și verificări ale dosarelor personale ai membrilor de partid, procese deschise și exemplare de depistare ale „elementelor dușmănoase” și demascarea lor.

În urma introducerii unor schimbări în statutul partidului și a substituirii „gărzii vechi” cu cadre noi, în partid a venit un flux nou de tineri ambițioși. Printre cei care au intrat în partid la vârsta tânără menționăm pe N. Smorigo (la 17 ani), pe I. Alioșin (la 19 ani), pe P. Borodin (la 21 de ani), pe S. Țaranov (la 21 de ani) și pe P. Pokatilov (la 22 de ani). În schimb, atât în 1940, cât și în 1944 la conducerea partidului nu a fost acceptat nici un comunist din mișcarea ilegalistă. Aceste persoane au fost tratate cu neîncredere și suspiciuni din partea liderilor din eșalonul superior al partidului, făcându-le lor la un moment dat și concurență.

În final, remarcăm faptul că pe parcursul anilor '20-'30 ai secolului trecut vechea gardă, de revoluționari profesioniști, a fost înlocuită cu funcționari-carieriști de tip stalinist (numiți și „Garda stalinistă”), care în scurt timp s-au orientat la condițiile noi, au intrat în partid, au absolvit universitățile comuniste, conformându-se cerințelor noi. Astfel de persoane, abile și duplicitare au fost numite în posturi-cheie ale eșalonului superior de partid, realizând foarte bine că sunt promovați în funcții datorită bunăvoinței și încrederii șefilor, dând dovadă de loialitate totală pentru a face o carieră reușită.

Anexa nr. 1

Prim-secretarii ai CC al partidelor comuniste republicane numiți în funcții în urma represiunilor staliniste⁵⁶

Funcția	Nume	Anul nașterii	Perioada deținerii funcției
Prim-secretar al CC al PC(b) din Gruzia	K. Ciarkviani	1907	1938-1952
Prim-secretar al CC al PC(b) din Belorusia	P. Ponomarenko	1902	1938-1947
Prim-secretar al CC al PC(b) din Kazahstan	N. Skvorțov	1899	1938-1945
Prim-secretar al CC al PC(b) din Kirghizia	A. Vagov	1905	1938-1945
Prim-secretar al CC al PC(b) din Ucraina	N. Hrușciov	1894	1938-1947, 1947-1949
Prim-secretar al CC al PC(b) din Armenia	G. Arutinov	1900	1937-1953
Prim-secretar al CC al PC(b) din Uzbekistan	I. Yusupov	1900	1937-1950
Prim-secretar al CC al PC(b) din Tadjikistan	D. Protopopov	1897	1937-1946
Prim-secretar al CC al PC(b) din Azerbadjan	M. Bagirov	1895	1933-1953
Prim-secretar al CC al PC(b) din Turkmenistan	M. Fonin	1905	1939-1947
Prim-secretar al CC al PC(b) din Moldova	P. Borodin	1905	1940-1942
Prim-secretar al CC al PC(b) din Carelo-Fină	G. Kuprianov	1905	1940-1950
Prim-secretar al CC al PC(b) din Letonia	J. Kalnbērziņš	1893	1940-1959
Prim-secretar al CC al PC(b) din Lituania	A. Snečkus	1903	1940-1974
Prim-secretar al CC al PC(b) din Estonia	K. Sear	1903	1940-1944

⁵⁶ Sursa: Горячев 2005, 442-447.

Bibliografie

- Bruchis 1984:** M. Bruchis, Nations-Nationalities-People: A Study of the Nationalities Policy of the Communist Party in Soviet Moldavia (New York 1984).
- Cașu 2013:** I. Cașu, Organizația de partid comunistă din RSSM în contextul începutului războiului germano-sovietic (1941). In: (Eds. S. Bocancea, M. Baciuc) Basarabia după 200 de ani (Iași: Institutul European 2013), 344-359.
- Crudu 2015:** L. Crudu, Marginalii la biografia unui funcționar de partid – cazul lui Gherasim Rudi. In: (Coord. M. Tăriță) Cadrele de partid și sovieticele din RASSM și RSSM (1924-1956) (Chișinău: Tehnica-Info 2015), 7-20.
- Movileanu 1993:** N. Movileanu, Din istoria Transnistriei (1924-1940). Revista de Istorie a Moldovei 1, 1993, 61-69; 2, 1993, 69-77.
- Negru 2003:** E. Negru, Politica etnoculturală în RASS Moldovenească (1924-1940) (Chișinău: Prut Internațional 2003).
- Pasat 2011:** V. Pasat, R.S.S. Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953) (Chișinău: Cartier 2011).
- Statutul 1939:** Statutul PC(b) din toată Uniunea Sovietică (Tiraspol: Editura de Stat a Moldovei 1939).
- Stici 1989:** I. Stici, Durerea: Unele reflexii pe marginea represiunilor din anii 1937-1938 în Moldova. Moldova Socialistă, 4 mai 1989.
- Tăriță 2015:** M. Tăriță, Prioritățile Biroului CC al PC(b)M din mai 1941 până în decembrie 1944. In: (Coord. M. Tăriță) Cadrele de partid și sovieticele din RASSM și RSSM (1924-1956) (Chișinău: Tehnica-Info 2015), 38-48.
- Tăriță 2017:** M. Tăriță (coord.), Instituțiile și nomenclatura sovietică și de partid din RASSM și RSSM (1924-1956) (Chișinău: Cartdidact 2017).
- Горячев 2005:** Ю. Горячев, Центральный Комитет КПСС, ВКП(б), РКП(б), РСДРП(б), 1917-1991. Историко-биографический справочник (Москва: Парад 2005).
- Зубкова 2008:** Е. Зубкова, Прибалтика и Кремль, 1940-1953 гг. (Москва: РОССПЭН 2008).
- Исаак 1989:** В.Д. Исаак и др. (ред.), Восстанавливая правду истории (Кишинев: Карта Молдовеняскэ 1989).
- Конференция 1932:** XVII конференция ВКП(б) 13-29 апреля 1929 г. Резолюции (Москва: Партийное издательство 1932).
- Стратиевский 1989:** К. Стратиевский, Жертвы сталинизма в МАССР, в 1933-1937 гг. Tribuna 4, 1989, 33-35.
- Стратиевский 2004:** К. Стратиевский, Царанов Степан Васильевич: Страницы жизни (Кишинев: Элан Полиграф 2004).
- Стратиевский 2007:** К. Стратиевский, Политическая элита Молдавской АССР (1924-1940 гг.), [http://xn--80aa2bkafhg.xn--p1ai/6419/Partynaya-elita-moldavskoy-ASSR-\(1924---1940-gg.\)](http://xn--80aa2bkafhg.xn--p1ai/6419/Partynaya-elita-moldavskoy-ASSR-(1924---1940-gg.)).
- Флока 1990а:** Е. Флока, В те тридцатые годы: О коммунистах республиканской парторганизации – жертвах сталинских репрессий. Коммунист Молдавии 3, 1990, 87-94.
- Флока 1990б:** Е. Флока, Живая боль, живая память. Коммунист Молдавии 11, 1990, 68-74.

The cadre policy of the top echelon of Moldavian Communist Party apparatus in 1940-1941/1944

Keywords: Communist Party cadre, cadre policy, key administrative positions, party officials, party apparatus, nomenclatura, the highest echelon, the new Stalin's generation of the political elite.

Abstract: In this paper the author addresses the process of formation of the top echelon of the Moldavian Communist Party apparatus during the establishment and reestablishment of the Soviet power in Bessarabia in 1940-1941/1944. The core of the top party apparatus of the Moldavian SSR during the period under consideration were young Communists who arrived in / from the Moldavian ASSR, quickly established themselves and advanced to key administrative positions. They managed to make a dizzy career in the party after Stalin's repressions. Most secretaries of the Central Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Moldavia had a low educational level – primary or secondary education and were born in Ukraine or Russia. Among them there was not a single Bessarabian, and only one was from the left bank of the Dniester. And although in 1944 the leadership of the party apparatus of the Central Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Moldavia has undergone some changes, but its core remained practically the same. For this paper we used unpublished sources – documents of the Central Committee of the Communist Party of Moldavia.

**Кадровая политика высшего эшелона партийного аппарата МССР
в 1940-1941/1944 годах**

Ключевые слова: партийные кадры, кадровая политика, ключевые позиции, партийные чиновники, партийный аппарат, номенклатура, высший эшелон, новое сталинское поколение политической элиты.

Резюме: В данной статье автор рассматривает формирование высшего эшелона партийного аппарата номенклатуры МССР во время установления советской власти в Бессарабии в 1940-1941/1944 годах. Ядро и опору высшего партийного аппарата МССР в рассматриваемый период составляли молодые коммунисты, прибывшие в/из МАССР, быстро утвердившиеся и продвинутые на ключевые руководящие должности. В результате сталинских репрессий им удалось сделать головокружительную карьеру в партии. Большинство секретарей ЦК КП(б)М имели низкий образовательный уровень – начальное или среднее образование, были уроженцами Украины или России. Среди них не было ни одного бессарабца и только один выходец с левого берега Днестра. И хотя в 1944 году руководство партийного аппарата ЦК КП(б)М претерпело некоторые изменения, однако ядро его осталось практически прежним. Для написания данной работы были использованы неопубликованные ранее архивные документы бывшего ЦК КПМ.

27.06.2018

Lilia Crudu, Institutul de Istorie, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, str. 31 August, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: usliliac@gmail.com